

*Zasady dobrej praktyki używania symboli
państwowych przez administrację
publiczną i obywateli*

Zasady dobrej praktyki są zbiorem wskazówek na temat właściwych sposobów używania i postępowania z godłem i barwami państwowymi, zapewniających tym symbolom należną cześć i szacunek, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz wielowiekowa tradycją. Poniższe zasady, przeznaczone dla administracji publicznej oraz placówek oświatowych, zostały ustalone na podstawie powszechnie uznanych praktyk i doświadczeń innych krajów, wyników dyskusji z udziałem przedstawicieli " różnych szczebli administracji publicznej oraz specjalistów z dziedziny heraldyki i weksylologii oraz opinii kierowników jednostek objętych kontrolą NIK.

Chcemy być szanowani - szanujmy swoje symbole

Symbole narodowe stanowią o tożsamości państwa, narodu oraz obywateli. Są wyrazem czci, szacunku i wartości narodowych, ich dzieje to także część historii państwa. Są również wyrazem patriotyzmu i oddania sprawie najwyższej, jaką jest Ojczyzna.

Zawarte poniżej wskazówki, dotyczące używania i zachowania obywateli naszego państwa wobec symboli narodowych, wywodzą się z wielowiekowej tradycji polskiej oraz dobrych wzorców pielęgnowanych w innych krajach. W powszechnym poczuciu Polacy są patriotami, ale nie manifestują tego ani na co dzień, ani od święta, w takim stopniu, jak miało to miejsce w czasach II Rzeczypospolitej, ani jak to jest obecnie praktykowane w innych krajach. W Polsce po II wojnie światowej przez wiele lat symbole państwowe były zawłaszczane przez państwo. Obywatele nie mieli prawa do ich swobodnego używania. Praktyka ta zmieniła się po wyborach w czerwcu 1989 r. Dopiero jednak w kwietniu 2004 r., w wyniku nowelizacji ustawy o godle, zwrócono narodowi prawo do używania symboli państwowych. Wiedza społeczeństwa na ten temat jest jednak nadal niewystarczająca.

Mając nadzieję, że znajomość zasad używania symboli państwowych może przyczynić się do podniesienia kultury ich używania, poniżej przedstawiamy podstawowe zasady i wskazówki dla obywateli.

Godło, flaga i hymn są symbolami naszego państwa, do których należy odnosić się z należną czcią i szacunkiem. W Polsce nasze symbole państwowe mają pierwszeństwo przed każdym innym znakiem, np. znakami stowarzyszeń, miast, organizacji krajowych i międzynarodowych. Miejscem pierwszym (uprzywilejowanym) jest zawsze prawa strona osoby stojącej tyłem do budynku lub na prawo od godła, patrząc od strony godła (tj. kierunku, w którym patrzy orzeł). Jest to zasada heraldyczna, przeniesiona do protokołu flagowego, zgodnie z którą prawą stronę tarczy herbowej określa się z pozycji trzymającego ją niegdyś rycerza,

Tradycyjnie godło i flaga pełnią rolę szczególnych znaków informacyjnych: umieszczone na lub wewnątrz budynku komunikują, że znajduje się w nim urząd administracji publicznej. Umieszczone w większej liczbie stają się dekoracją

akcentującą wydarzenie państwowe lub narodowe. Otaczanie symboli RP czcią i szacunkiem jest prawem i obowiązkiem każdego z nas, dlatego powinniśmy reagować na wszelkie przejawy braku czci i szacunku oraz zgłaszać to odpowiednim organom (np. straży miejskiej, policji).

Symbole i my

Wywieszajmy flagi, aby uczcić ważne uroczystości, rocznice i święta państwowe. Flagi możemy wywieszać również wówczas, kiedy chcemy uczcić ważne wydarzenia naszego życia prywatnego. Tak robi się w wielu krajach. Flaga z godłem nie powinna być używana przez obywateli, ponieważ jest zastrzeżona wyłącznie dla grupy podmiotów określonych w ustawie (placówki dyplomatyczne, lotniska, samoloty cywilne podczas lotów za granicą, kapitanaty portów, na statkach morskich).

Flaga, którą wywieszamy powinna być czysta, wyprasowana. Wywieszona flaga powinna być przymocowana w taki sposób, aby nie uległa zerwaniu, np. przywiązana lub przymocowana pinezką do drzewca. Flaga powinna być tak umieszczana, aby nie dotykała podłoża, podłogi lub nie była zamoczona w wodzie. Jeżeli flaga zaplącze się dookoła drzewca, trzeba ją rozplątać. Zaplątana flaga nie jest ozdobą. Jeżeli flaga jest w stanie nie nadającym się już do użytku, powinna być zniszczona w sposób godny, najlepiej przez spalenie lub pocięcie w taki sposób, aby rozdzielić barwy. Flaga z papieru używana podczas różnego rodzaju uroczystości, nie powinna być porzucona, wyrzuca na śmietnik, ale zniszczona w sposób godny. Podczas ceremonii podnoszenia albo opuszczania flagi, lub gdy flaga jest niesiona podczas pochodu, przemarszu, przeglądu, wszystkie osoby, z wyjątkiem tych, które są w mundurach, powinny być zwrócone twarzą do flagi i przyjąć postawę wyprostowaną. Nie wywiesza się godła ani flagi, jeżeli są one brudne, podarte, spłowiałe lub pomazane.

Flagi opuszczamy do połowy masztu tylko w szczególnych, określonych sytuacjach (żałoba). Drzewce lub maszt flagi przeznaczone są tylko do tego celu, nie umieszcza się na nich żadnych dekoracji ani znaków reklamowych. Na godle ani fladze nie należy umieszczać jakichkolwiek napisów, rysunków, znaków, liter, obrazków.

Pamiętajmy, że flaga lub barwy wywieszane „do góry nogami” nie symbolizują już państwa polskiego. Trzeba zwracać uwagę na właściwą kolejność barw, jeżeli umieszczane są pionowo, kolor biały powinien znajdować się po lewej stronie płaszczyzny oglądanej z przodu. Osoby z umieszczonym na ubraniu wizerunkiem godła lub flagi powinny o tym pamiętać i zachowywać się godnie.

Artystyczne przetworzenia wizerunków flagi lub godła nie mogą ich ośmieszać. Symboli państwowych nie umieszcza się na chusteczkach, serwetkach lub innych przedmiotach przeznaczonych do okresowego użycia i następnie wyrzucanych. Niedopuszczalne jest niszczenie lub uszkodzenie godła albo flagi ani niegodne zachowanie przy symbolach,

Podczas wykonywania lub odtwarzania hymnu państwowego obowiązuje zachowanie powagi i spokoju oraz zdjęcie nakrycia głowy (mężczyźni).

Nie należy nadużywać symboli państwowych podczas akcji protestacyjnych organizowanych przez grupy zawodowe lub społeczne, jeżeli nie jest to związane z walką o dobro całego narodu.

Symbole państwowe innych państw należy traktować z takim samym szacunkiem, jakiego oczekujemy od innych w stosunku do polskich symboli państwowych.

Dla wyrażenia treści symbolicznych określających suwerenność naszego państwa, posługujemy się w Rzeczypospolitej trzema znakami naczelnymi - **herbem państwa, flagą państwową** oraz **hymnem państwowym**. Dwa pierwsze, to znaki wizualne - herb oglądany jest w zbliżeniu, flaga na odległość, natomiast hymn - to znak dźwiękowy.

Herby, czyli ukształtowane według określonych reguł oznaki rodów, państw, miast itd. opisuje się stosując odpowiednią terminologię. Wyróżnia się dwie podstawowe części herbu: **tarczę** (jej powierzchnię nazywamy polem) oraz **godło** (znak w polu tarczy). Dlatego współczesne polskie słowniki i encyklopedie identyfikując pojęcie godła państwowego z wyobrażeniem orła białego w czerwonym polu zawierają błąd merytoryczny, bowiem utożsamiają w ten sposób godło, czyli tylko części herbu, z samym herbem. Niestety, ten sam błąd zawiera aktualna ustawa z dnia 9 lutego 1990 r. o zmianie przepisów o godle, barwach i hymnie RP, którą wprowadzono na powrót wizerunek orła białego ze złotą koroną na głowie. Co więcej, także zapis art. 28 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. w brzmieniu: „Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego w koronie w czerwonym polu” – jest niepoprawny.

Druga istotna uwaga dotyczy **nazwy** herbu Polski. Tylko heraldyka polska nazywa herby. Rycerskie (szlacheckie), to przykładowo - Jastrzębiec, Leliwa, Wieniawa, itd., a herb Polski, to - **Orzeł Biały**, Pod tą nazwą pisaną zawsze z użyciem wielkich liter, rozumiemy wyłącznie wizerunek orła białego ze złotą koroną na głowie zwróconej w prawo, z rozwiniętymi skrzydłami, z dziobem i szponami złotymi, umieszczony w czerwonym polu tarczy.

Geneza orła polskiego nie została dotąd wyjaśniona, dyskutowane jest również jego najstarsze występowanie w źródłach jako znaku Polaków, a także pierwsze, jeszcze przed heraldyczne, przedstawienia na monetach i pieczęciach. W dobie heraldycznej, kiedy na zachodzie Europy różne godła poddawane odpowiedniej stylizacji przekształciły się ostatecznie w znaki herbowe, na ich wzór w 20. i 30. latach XIII wieku znak orła został przyjęty przez książąt piastowskich niemal wszystkich linii - śląskich, małopolskich, wielkopolskich i kujawskich, na końcu mazowieckich. Przyjęcie przez piastowskich książąt orła, jako godła osobistego i rodowego, choć w odmiennych barwach (czarny - na Dolnym Śląsku, złoty na Górnym Śląsku, biały w Wielkopolsce, Małopolsce i na Mazowszu), podtrzymywało świadomość pochodzenia ze wspólnego pnia. Przypominało także o jednolitym niegdyś obszarze dawnego władztwa pierwszych Piastów, za którego symboliczny znak identyfikujący to państwo uznano orła białego w złotej koronie w polu czerwonym.

Koronacja Przemysła II w 1295 r., w Gnieźnie, historycznym miejscu koronacyjnym królów polskich, i przyjęcie przez niego tytułu królewskiego, miało wymowę ogólnopolską - było restytucją Królestwa Polskiego. Na sporządzonej na koronację pieczęci Przemysł umieścił herb Orzeł Biały. Napis w otoku tej pieczęci zawiera niecodzienną treść: „sam Wszechmocny zwrócił zwycięskie znaki Polakom”. To symboliczne przesłanie jest jednocześnie świadectwem świadomości wśród ówczesnych Polaków starożytności swego godła. Skoro zostało ono zwrócone, to istniało wcześniej. Mamy więc jedyne w swoim rodzaju źródło o niepodważalnym znaczeniu, potwierdzające dawność naszego znaku państwowego. Z kolei wizerunek Orła Białego z pieczęci królewskiej Przemysła II jest najstarszym wyobrażeniem już w pełni ukształtowanego tego herbu. **Państwo polskie posiada zatem jeden z najstarszych w świecie herbów, który - poza krótkim epizodem PRL, kiedy Orła pozbawiono korony - nie został zmieniony przez przeszło 700 lat.**

Zmieniały się tylko kształty tarczy herbowej i samego Orła, podlegając zmiennym w czasie tendencjom artystycznym. Korona na głowie Orła tak, jak początkowo korona królów polskich, była pierwotnie otwarta. Zamknięcie kabłąkami i zwieńczenie jabłkiem z krzyżem uzyskała w czasach Jana Olbrachta i taką zdobiono odtąd tarczę herbową z Orłem. Natomiast na głowie Orła korona zamknięta, choć zaczęła się sporadycznie pojawiać za Zygmunta Augusta, na pieczęciach państwa - a więc w herbie oficjalnym - wystąpiła dopiero za panowania Stanisława Augusta,

Ostatni Jagiellonowie wprowadzili heraldyczny zwyczaj łączenia znaku Orła z osobistym monogramem królewskim wiązonym na piersiach Orła. Np. Zygmunt Stary ozdobił Orła złotą literą „S” od łacińskiego brzmienia swego imienia *Sigismundus*; dziś ten znak jest godłem Senatu Rzeczypospolitej, Przedstawienia Orła z monogramem królewskim nigdy jednak nie trafiły do oficjalnego herbu państwa. Królowie elekcyjni zamienili ten zwyczaj na kładzenie na piersi Orła tarczy ze swoim herbem rodzinnym.

Po zawiązaniu unii polsko-litewskiej Orzeł Biały zawsze był herbem Korony, jak potocznie nazywano Polskę, odpowiednikiem Pogoni Wielkiego Księstwa Litewskiego, herbu przedstawiającego w polu czerwonym białego rycerza z wzniesionym mieczem na białym koniu. Z kolei przemienne wyobrażenie obu herbów na tarczy czteropolowej, było herbem symbolizującym oba równorzędne człony Rzeczypospolitej. Herb ten występował do końca istnienia państwa polskiego. W dobie królów elekcyjnych do herbu czteropolowego dodawano tarczę środkową z herbem panującego. Tylko Wazowie zwielokrotnili herb do dziewięciu pól, poprzez nałożenie na tarczę z Orłami i Pogonią tarcz z herbami szwedzkimi i z rodowym, wazowskim Snopkiem w środku.

Wraz z upadkiem państwa polskiego w 1795 r. Orzeł Biały stracił samodzielny byt. Powrócił na krótko do dwupolowego herbu państwowego Księstwa Warszawskiego, zajmując w nim miejsce obok herbu saskiego. W Królestwie Polskim pod berłem carów rosyjskich Orzeł Biały przedstawiany był na piersiach czarnego, dwugłowego orła rosyjskiego, skąd po upadku Powstania Listopadowego przeniesiono go na jego prawe skrzydło. Przetrwał tam do upadku Rosji carskiej. Z części Polski przyznanej Prusom utworzono Wielkie Księstwo Poznańskie, którego herbem był czarny orzeł pruski z Orłem Białym na piersi. I to wyobrażenie przetrwało do upadku monarchii pruskiej.

Po wybuchu Powstania Listopadowego odrzucono urzędowy herb Królestwa z orłem rosyjskim, a Rząd Narodowy wprowadził nowy herb przedstawiający na tarczy dwudzielnej Orła Białego z Pogonią litewską, na znak powstania w celu odzyskania całej Polski, w dawnych granicach Rzeczypospolitej. Krótkotrwałe powstanie krakowskie z 1846 r. przyniosło nową odmianę herbu polskiego. Był nim sam Orzeł Biały trzymający w szponach wieniec dębowy i laurowy. W kolejnym powstaniu - wielkopolskim (1848 r.), Komitet Narodowy Centralny stojący na jego czele w nawiązaniu do herbu z 1831 r., wprowadził ponownie tarczę dwudzielna, z Orłem i Pogonią, ale tę przedstawiono w polu błękitnym. Ostatnią wersję polskiego herbu państwowego przed odzyskaniem niepodległości, ustanowiono w Powstaniu Styczniowym. Rząd Narodowy w 1863 r. przepisał herb, który pod koroną jagiellońską, symbolem jednej, wspólnej Rzeczypospolitej, przedstawiał trzy znaki dobrowolnie złączonych ludów: Orła Polaków, Pogoń Litwinów i św. Michała Archaniola Rusinów. Wszystkie godła winny były być przedstawiane zgodnie z ich tradycją heraldyczną w polach czerwonych, upowszechnił się jednak wzór z barwami pól czerwonym, błękitnym i białym.

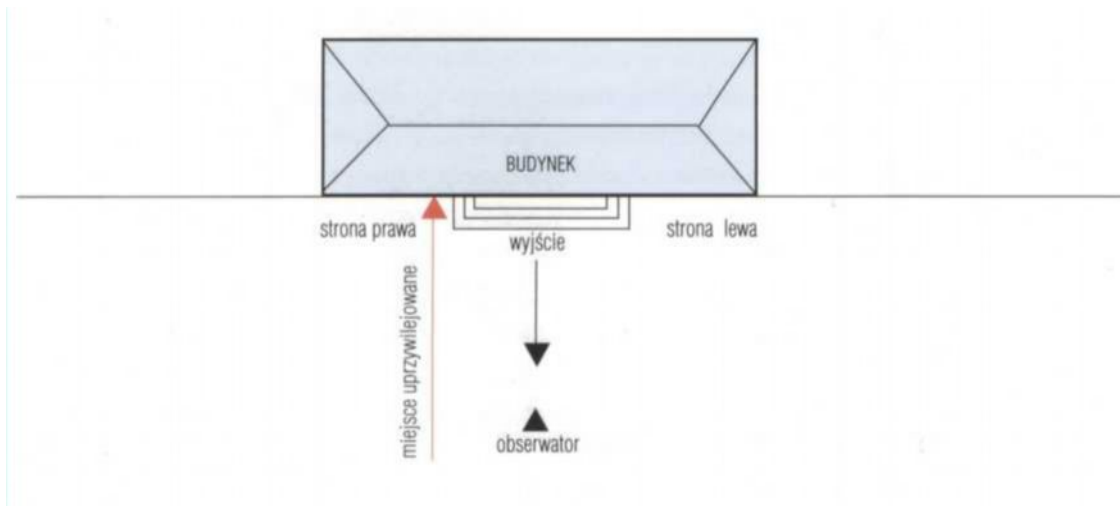
Po odzyskaniu niepodległości Sejm Ustawodawczy przywrócił w 1919 r. jako herb państwowy Orła Białego. W nawiązaniu do ostatniego okresu państwowości polskiej, Orłowi nadano stylizację z czasów króla Stanisława Augusta (z symbolem suwerenności - koroną zamkniętą zwieńczoną krzyżem). W 1927 r. rozporządzenie Prezydenta RP zmieniło jego stylizację, z zamianą korony na otwartą. Ten wizerunek przetrwał na obczyźnie do 1956 r., w którym dekretem Prezydenta RP na uchodźstwie koronę ponownie zamknięto. W PRL zachowano wizerunek Orła z roku 1927 r., pozbawiając go ze względów ideologicznych korony. Jej przywrócenie w kształcie z roku 1927 r. nastąpiło wraz z przywróceniem Rzeczypospolitej Polskiej. **Oficjalny wzór obecnego herbu Orzeł Biały pochodzi z 1990 r.**

Flaga państwowa to znak złożony z barw narodowych - dwa równoległe pasy równej długości, górny biały od herbowego Orła, dolny czerwony od barwy pola jego tarczy. Pojęcie flagi polskiej występuje dopiero od przełomu XIX/XX w. W dawnej Rzeczypospolitej używano chorągwi państwowej heraldycznej, czyli czerwonej z wizerunkiem Orła Białego, Barwy biało-czerwone pojawiały się sporadycznie, jako znak nieoficjalny, w II połowie XVIII w. oraz w czasach Księstwa Warszawskiego z tym, że upinane były w kolistą kokardę, noszoną jako znak w Wojsku Polskim na nakryciach głowy. Oficjalnie taką kokardę biało-czerwoną utworzoną od bieli Orła i Pogoni litewskiej oraz czerwieni ich pól, wprowadził jako barwy narodowe Sejm powstańczy w 1831 r. **Państwo polskie ma zatem jedne z najstarszych w świecie zdefiniowane barwy narodowe.** Flagę biało-czerwoną oraz drugą, z herbem państwowym na białym pasie, przeznaczoną wyłącznie dla przedstawicielstw dyplomatycznych państwa i jako handlową banderę morską, wprowadził Sejm Ustawodawczy w 1919 r. Także i dziś używane są w Rzeczypospolitej Polskiej te dwie flagi państwowe, ale ustawa ściśle definiuje podmioty uprawnione do używania flagi z herbem. Nie jest ona dopuszczona do użytku prywatnego.

Hymn państwowy Mazurek Dąbrowskiego to najmłodszy z naszych znaków. Jego melodia uznawana jest przez muzykologów za anonimową, natomiast słowa napisał Józef Wybicki w 1797 r. w Reggio nell'Emilia we Włoszech, dla żołnierzy Legionów Polskich formowanych przez gen. Jana Henryka Dąbrowskiego. Pierwotnie nosił nazwę „Pieśń Legionów Polskich we Włoszech”, a słowa pierwszej zwrotki brzmiały „Jeszcze Polska nie umarła, kiedy my żyjemy. Co nam obca moc wydarła, szablą odbijemy.” Od czasów Powstania Listopadowego „Pieśń Legionów” uznawano za pieśń narodową, a od zarania niepodległości w 1918 r., wykonywano ją jako hymn polski. W takim charakterze Mazurka Dąbrowskiego grano od początku w odrodzonym Wojsku Polskim. Unormowano to dwoma rozkazami Ministra Spraw Wojskowych z marca i listopada 1921 r. - „Oddawanie honorów przy odgrywaniu Mazurka Dąbrowskiego i hymnów państw sprzymierzonych” i „Wykonywanie Hymnu Narodowego podczas uroczystości wojskowych”. Dopiero w 1926 r. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wydało okólnik do kuratorów okręgów szkolnych podając tekst i nuty hymnu, z kolei Minister Spraw Wewnętrznych wysłał w 1927 r. okólnik do wojewodów z obowiązującym brzmieniem jednej zwrotki i refrenu tekstu ustalonego przez komisję MWRiOP, na koniec Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ustalił okólnikiem do kuratorów z tego samego roku akompaniament fortepianowy oraz podkład harmoniczny hymnu. Do konstytucji wpisano Mazurek Dąbrowskiego jako hymn dopiero w PRL w 1976 r., stąd zapis o nim pojawił się w ustawie z 1980 r. o godle, barwach i hymnie PRL, Na mocy Małej Konstytucji z 1992 r. utrzymany został zapis o Mazurku Dąbrowskiego jako o hymnie Rzeczypospolitej Polskiej, a potwierdziła to Konstytucja RP z 1997 r.

Podstawowe zasady

Znaki państwowe mają pierwszeństwo przed każdym innym znakiem, np. znakami samorządowymi, organizacji, instytucji itp. Miejscem pierwszym (uprzywilejowanym) jest zawsze prawa strona osoby stojącej tyłem do budynku lub na prawo od godła, patrząc od strony godła (tj. kierunek, w którym patrzy orzeł). W heraldyce przyjmuje się odwrotny kierunek patrzenia, t. j., nie z punktu widzenia obserwatora, ale z punktu widzenia godła lub flagi.

Znaki państwowe gospodarza mają pierwszeństwo przed równorzędnymi im w hierarchii znakami państwa, w imieniu którego odbywa się wizyta władz państwowych. Tradycyjnie godło i flaga pełnią rolę szczególnych znaków informacyjnych – należy je umieszczać w takich miejscach i w takiej liczbie, aby tę rolę spełniały, przy zwielokrotnieniu stają się dekoracją.

Dobre praktyki dotyczące używania symboli

W instytucji zobowiązanej do używania godła i wywieszania flagi RP zapisy określające odpowiedzialność za używanie symboli państwowych powinny być wprowadzone do regulaminu organizacyjnego lub innego dokumentu określającego zadania komórek organizacyjnych jednostki oraz do zakresów obowiązków odpowiedzialnych pracowników. Odpowiedzialność powinna obejmować w szczególności:

- właściwe umieszczanie godła i flag,
- okresowe sprawdzanie ich stanu,
- wymianę zużytych,
- terminowe wywieszanie flag,
- zbieranie flag wycofanych z użytku w celu ich godnego zniszczenia.

Pracownik jednostki odpowiedzialny za gospodarowanie symbolami państwowymi powinien przynajmniej raz w roku sporządzić sprawozdanie z wykonanych obowiązków.

Używane godła i flagi muszą być zgodne z wzorami określonymi w ustawie. W związku z tym przy zakupie nowych godeł i flag należy upewnić się, że są zgodne z wzorami zawartymi w ustawie (żądać poświadczenia producenta o zgodności lub przynajmniej porównać z wzorami zawartymi w ustawie). W Polsce nie ma wymogu uzyskania licencji na produkcję godeł i flag odpowiadających wzorom ustawa

wym. W rezultacie dostępne na rynku godła i flagi często nie spełniają wymogów ustawowych (np. niezachowanie wymaganych proporcji, kolorów, odcieni, kształtów itp.). Godła i flagi powinny być utrzymywane w czystości i w dobrym stanie fizycznym, tj. niezniszczone, nieuszkodzone, niezgniecione, niepostrzępione, niewyblakłe itp. Przydatne jest określenie minimalnej częstotliwości wymiany flag na czyste oraz czyszczenia godeł. Natychmiast należy reagować w przypadkach zanieczyszczenia (np. spowodowanego warunkami atmosferycznymi) lub uszkodzenia. Godła i flagi powinny być przechowywane w czystym pomieszczeniu, w sposób zabezpieczający je przed zniszczeniem lub kradzieżą.

Wycofane z użycia godła i flagi nie mogą być wyrzucane do śmietnika, lub porzucane w przypadkowych miejscach, ale powinny być gromadzone i niszczone w sposób godny, najlepiej palone, po pozbawieniu ich cech używalności. Przed zniszczeniem flaga powinna być rozcięta, aby rozdzielić barwy. Metalowe tablice z godłem należy dokładnie zamalować przed zełomowaniem lub pociąć. Instytucje zobowiązane do używania godła i flag RP powinny prowadzić ewidencję przychodów (zakupy) oraz rozchodów (protokoły niszczenia).

Godło

Godło należy umieszczać w sposób zapewniający mu należną cześć i szacunek. Poza wizerunkiem godła zgodnym z ustawą, możliwe jest eksponowanie wizerunku orła artystycznie przetworzonego, jednak nie może on zastępować wizerunku ustawowego. **Nie należy używać godła z okresu PRL z dorobioną koroną.**

Siedziba instytucji zobowiązanej do umieszczania godła

Na zewnątrz

Tablica z godłem po prawej stronie lub nad wejściem do budynku oraz tablicą z nazwą instytucji, po prawej stronie, poniżej godła. Jeżeli w budynku jest kilka urzędów, na budynku należy umieścić jedną tablicę z godłem, a poniżej tablice z nazwami poszczególnych instytucji. Jeżeli na siedzibie organu samorządowego eksponowany jest herb miasta czy gminy, to powinien być umieszczony poniżej godła państwowego, lub po drugiej (lewej) stronie wejścia.

Wewnątrz (pomieszczenia urzędowe, sale posiedzeń, sale wykładowe i lekcyjne).

Pomieszczenia urzędowe należy rozumieć jako:

- pomieszczenia zajmowane przez kadre kierowniczą jednostki (tj. ściśle kierownictwo, kierownicy komórek organizacyjnych jednostki oraz ich zastępcy),
- pomieszczenia, w których ma miejsce kontakt obywatela z urzędem lub z mediami np. biuro rzecznika prasowego, biuro podawcze, biuro przyjmowania skarg i wniosków itp., pozycja godła w pomieszczeniu - najlepiej na ścianie na wprost wejścia, nad biurkiem urzędnika, albo na innej ścianie w miejscu widocznym od wejścia. Na tej samej ścianie, lub części ściany, na której umieszczone jest godło, nie należy umieszczać innych obiektów (np. kalendarze, obrazy, zdjęcia, tablice itp.).

Strony internetowe

Jednostki zobowiązane do umieszczania godła powinny je umieszczać również na swoich stronach internetowych, przy czym godło powinno być zgodne z wzorem ustawowym. Poza ustawowym godłem można umieścić również jego wizerunek artystycznie przetworzony. Jeżeli poza godłem umieszcza się na stronie również inny znak (np. godło województwa, miasta lub gminy) godło państwowe powinno być umieszczone na pozycji uprzywilejowanej.

Używanie wizerunku orła ustalonego dla godła przez jednostki zobowiązane

Dokumenty

Używanie wizerunku orła na pismach i dokumentach urzędowych powinno być zastrzeżone dla najwyższych przedstawicieli urzędu. Wizerunek orła używany w urzędzie powinien być zgodny z wzorem ustawowym i starannie wykonany (unikając zlewania się linii). Wzór orła do stosowania przez osoby uprawnione w jednostce powinien być ujednolicony (np. wielkość, grubość linii, kolor, miejsce umieszczenia), wizerunek orła powinien być umieszczany na dokumentach urzędowych, które zawierają decyzje albo postanowienia organów państwowych, lub takich, które urzędowo poświadczają ważne fakty i uprawnienia. Instrukcja kancelaryjna w jednostce powinna określać zasady umieszczania godła na blankietach korespondencyjnych i dokumentach.

Umieszczanie godła na wizytówkach, teczkach i innych przedmiotach powinno być zastrzeżone dla najwyższych przedstawicieli urzędu.

Flaga

Flaga państwowa może być wyeksponowana na stałe przed urzędem, np. przy wejściu, w celu podkreślenia, że jest to urząd państwowy. W nocy flaga powinna być oświetlona. Flagę podnosi się – wciąga na maszt przed budynkiem lub na dachu (oznacza to, że każdy urząd powinien mieć maszt), umieszcza na drzewcu na ścianie budynku lub wewnątrz. Zgodnie z ogólnie przyjętym zwyczajem flagę podnosi się do godziny 8.00 rano, a opuszcza się o zachodzie słońca.

Sposób eksponowania flagi przez jednostkę (przed oficjalną siedzibą, na zewnątrz i wewnątrz) powinien służyć przekazaniu odpowiedniego komunikatu:

- na dachu siedziby – informuje, że głowa państwa przebywa w swojej siedzibie lub organ kolegiálny obraduje,
- przed budynkiem - podkreśla publiczny charakter obiektu,
- wewnątrz – potwierdza komunikaty zewnętrzne, a w przypadku wystawienia jej obok godła państwa lub organizacji dopełnia symbolikę państwową lub organizacyjną; umieszczenie większej liczby flag państwowych jest oficjalną dekoracją akcentującą uroczystość państwową lub narodową.

Podczas uroczystości, rocznic i świąt państwowych należy flagę podnieść na lub przed siedzibą, a ponadto budynek powinien być dodatkowo udekorowany flagami; flagi powinny być podniesione najpóźniej do godziny 8.00. Jeżeli uroczystość, rocznica lub święto przypada w przeddzień dni wolnych od pracy, flagi mogą być podniesione przez kilka dni, z tym że jeżeli są pozostawione na noc, to powinny być oświetlone.

W celu zapewnienia jednolitego wykonania przez administrację publiczną ustawowego obowiązku wywieszania flagi państwowej z okazji uroczystości, rocznic oraz świąt państwowych o charakterze ogólnokrajowym, wskazane jest coroczne ogłaszanie przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów wykazu dni, w których flaga powinna być wywieszona. Na szczeblu regionalnym lub lokalnym coroczne listy dodatkowych obchodów o charakterze miejscowym może ogłaszać właściwy organ.

Jeżeli w budynku znajduje się kilka urzędów, flagę wywiesza urząd, który zarządza budynkiem. Wielkość flagi powinna być dostosowana do wielkości obiektu (nieodpowiednie jest umieszczanie bardzo małej flagi na dużym obiekcie lub odwrotnie) oraz warunków otoczenia (np. zbyt długa flaga, sięgająca głów przechodniów).

Szczegółowe wskazówki dotyczące postępowania z flagą państwową

Na fladze nie wolno umieszczać ani przyczepiać do niej żadnego znaku, litery słowa, liczby, czy jakiegokolwiek rysunku. Gdy flaga jest wywieszona, powinna zajmować pozycję uprzywilejowaną. Flaga powinna być tak umieszczana, aby nie dotykała podłoża, podłogi lub nie była zamoczona w wodzie. Flaga powinna być zabezpieczona przed zniszczeniem, zerwaniem lub upadkiem na ziemię. Podczas ulewy lub przy bardzo silnym wietrze flagę należy zdjąć lub, jeżeli musi być wywieszona (np. podczas wizyty oficjalnej) należy dbać, aby nie uległa zniszczeniu lub zerwaniu. O ile do tego dojdzie, należy ją bezzwłocznie zdjąć. Flaga powinna być wciągana na maszt i opuszczana w sposób energiczny, a jeżeli podczas jej podnoszenia jest wykonywany hymn, tempo podnoszenia flagi należy dostosować do czasu wykonywania hymnu (zacząć i skończyć jednocześnie).

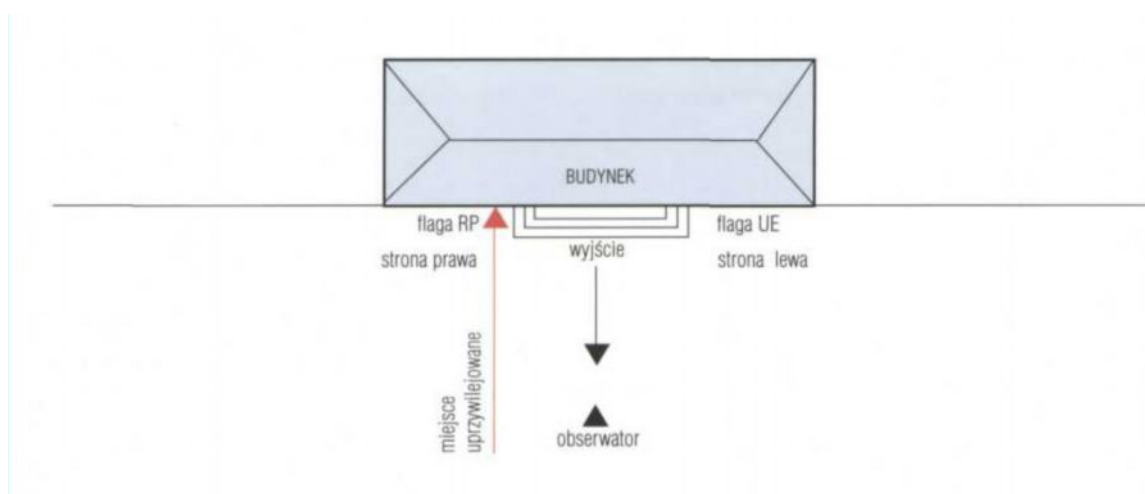
Jeżeli flaga RP jest umieszczona na pojeździe, powinna znajdować się po jego prawej stronie; jeżeli flaga jest umieszczona na podium mówcy, powinna znajdować się na prawo od mówcy; zwróconego twarzą do słuchaczy lub płasko na ścianie, nad mówcą lub za nim. Po przecięciu wstęgi w barwach państwowych z okazji uroczystości otwarcia jakiegoś obiektu lub odsłonięcia pomnika, wstęgę należy zabezpieczyć, aby nie upadła na ziemię, nie leżała na ziemi, ani nie była deptana.

Jeśli używa się flagi do przykrycia posągu lub pomnika podczas uroczystości jego odsłaniania, nie można dopuścić, aby flaga upadła na ziemię. W przypadku ogłoszenia żałoby narodowej flagę wywiesza się opuszczoną do połowy masztu w ten sposób, że podnosi się ją do samej góry, a następnie opuszcza do połowy masztu. Przy jej zdejmowaniu podobnie, należy najpierw podnieść ją do samej góry następnie opuścić całkowicie. Jeżeli nie ma takiej możliwości (brak masztu) żałobę można wyrazić wywieszając czarną flagę na pozycji na lewo od flagi państwowej lub poprzez przymocowanie do drzewca czarnej wstęgi. Instytucja odpowiedzialna za organizację obchodów, podczas których używane są flagi z papieru, powinna zapewnić odpowiednie warunki do ich zebrania po zakończeniu uroczystości oraz odpowiedniego zniszczenia. Flagi nie powinny być wyrzucane do śmietnika ani rzucone na ziemię.

Ekspozycja flagi RP z innymi flagami, np. organizacji krajowych, innych krajów lub organizacji międzynarodowych

Jeżeli wraz z flagą RP ekspozowane są flagi różnych krajów i organizacji, maszty powinny być tej samej wysokości. Flaga RP powinna być podnoszona jako pierwsza i opuszczana jako ostatnia. Flaga państwowa nie powinna być wywieszana

na jednym maszcie lub drzewcu razem z inną flagą lub flagami. Jeżeli flaga państwowa jest eksponowana w jednej linii z innymi flagami (np. samorządowymi) lub flagami innych krajów, powinna zajmować pozycję uprzywilejowaną, tj. skrajną na prawo. Flagi organizacji międzynarodowych (np. Unia Europejska lub NATO) nie mają statusu flag państwowych i powinny zajmować drugie miejsce w stosunku do flagi państwowej, tj. po lewej stronie. Flaga Unii Europejskiej powinna być wywieszona na stałe na budynkach, w których mieszczą się siedziby agend UE oraz na granicach stanowiących granicę zewnętrzną UE. W innych miejscach flaga UE może być wywieszana w dniach wyborów do Parlamentu Europejskiego, oficjalnych wizyt z udziałem przedstawicieli Unii Europejskiej oraz 9 maja, w Dniu Europy. Ponadto, w celach informacyjnych, flaga UE może być wywieszana na jednostkach realizujących programy unijne.

Zasady umieszczania większej liczby flag

Dwie flagi oraz cztery i więcej: pozycja uprzywilejowana skrajna i po prawej stronie (flaga RP powinna być po prawej stronie, następnie flagi gości umieszczone wg nazw państw w porządku alfabetycznym – w języku polskim, angielskim, francuskim lub innym, zależnie od okoliczności); trzy flagi: pozycja uprzywilejowana w środku, drugie miejsce po prawej stronie, trzecie po lewej (np. flaga gospodarza w środku, flaga gościa po prawej stronie, flaga organizacji międzynarodowej, np. UE, po lewej stronie).

Gdy flaga państwowa jest umieszczona przy ścianie z inną flagą na skrzyżowanych drzewcach flaga, RP powinna być umieszczona po prawej stronie, a jej drzewce powinno być umieszczone przed drzewcem drugiej flagi.

Opracowanie na podstawie publikacji Najwyższej Izby Kontroli
Informacja o wynikach kontroli używania symboli państwowych przez organy administracji publicznej, Warszawa, kwiecień 2005 r.

Pełny tekst „Informacji” znajdą Państwo pod adresem

http://bip.nik.gov.pl/pl/bip/wyniki_kontroli_wstep/inform2005/2005076/px_2005076.pdf